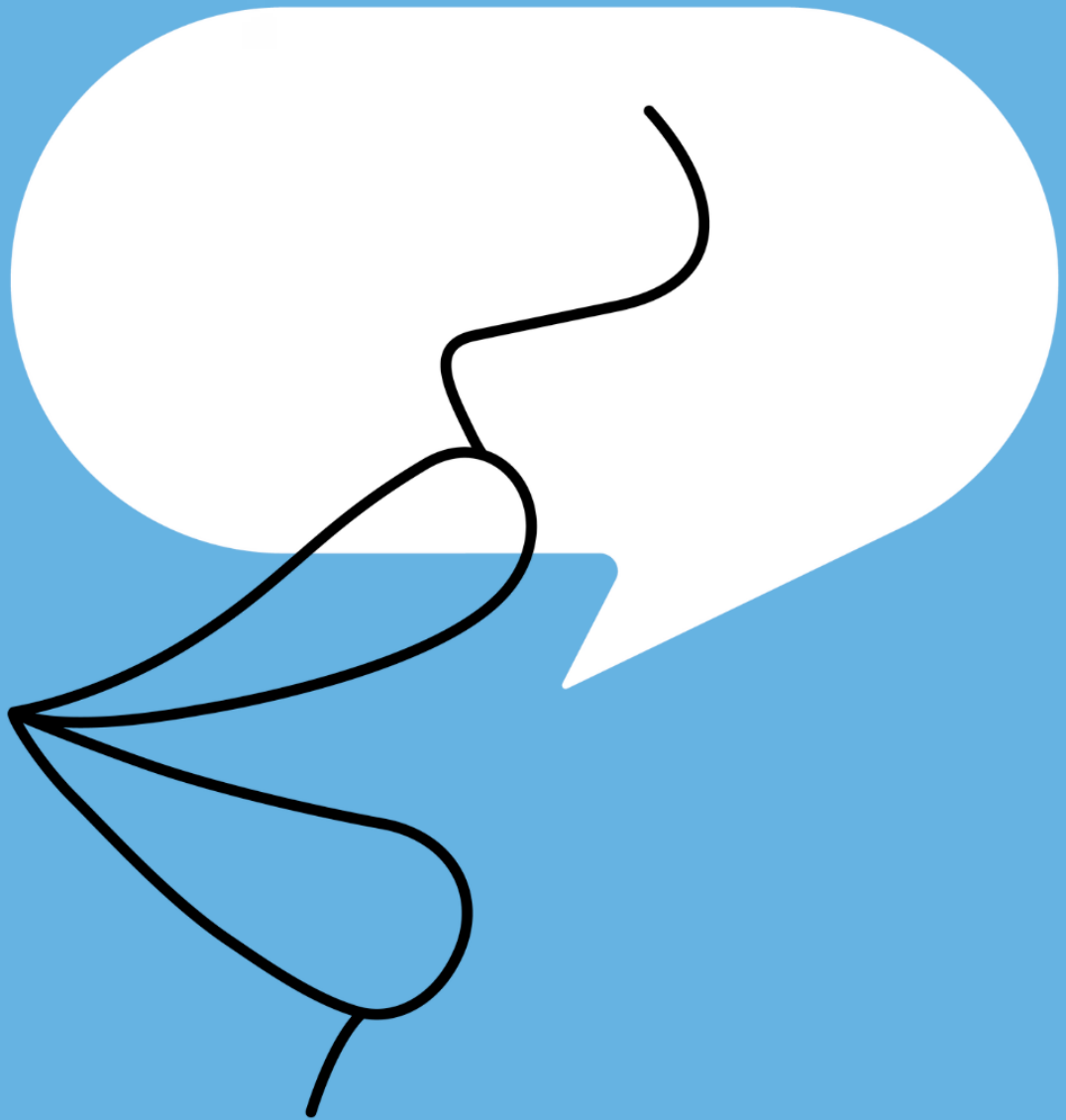

Edició XIV | 2024

Ciutats Defensores dels Drets Humans

Gira de primavera

8 -17 d'abril

Ciutats
Defensores
dels Drets
Humans

@ciutatsddhh
#ciutatsddhh
ciutatsdretshumans.cat

ÍNDEX

El projecte.....	3
Els defensors i defensores de la gira de primavera.....	4

Catalina Salazar	4
-------------------------------	---

Yslem, hijo de desierto	8
--------------------------------------	---

Karima Shujazada	12
-------------------------------	----

Sara López	16
-------------------------	----

Bisharo Ali Hussein	20
----------------------------------	----

Mai Shanin i Iris Gur	23
------------------------------------	----

Defensant els drets humans des de Catalunya	28
---	----

Desirée Bela	29
---------------------------	----

Municipis, entitats i institucions participants XIV edició.....	33
---	----

EL PROJECTE

Ciutats Defensores dels Drets humans és un projecte coordinat pel Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i gestionat per la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi amb la **participació de 30 ajuntaments i 8 entitats i institucions catalanes** implicades en la defensa i promoció dels drets humans a escala local i global.

Des del 2013 treballem conjuntament per visibilitzar i acompanyar la tasca de les persones defensores dels drets humans i denunciar la persecució que pateixen enfortint les xarxes de suport i protecció i millorant el coneixement, la promoció i la defensa dels drets humans entre la ciutadania catalana.

El fil conductor del projecte és l'estada a Catalunya d'un grup de defensors i defensores dels drets humans d'arreu del món. En el marc de la visita, participen en diversos actes (conferències, reunions institucionals, activitats en centres educatius, trobades amb mitjans de comunicació, etc.), on poden exposar les seves reivindicacions i compartir la tasca que desenvolupen en els seus territoris. Això ofereix suport i visibilitat internacionals als i les activistes. Aquest any celebren la XIV edició, que consta de dues gires. La gira de primavera se celebrarà entre els dies **8 i 17 d'abril**; i la gira de tardor entre el **30 de setembre i el 9 d'octubre**.

Catalina Salazar

Activista i artista xilena

“La cultura és una eina per a treballar la cohesió social i la prevenció de la violència.”

Catalina Salazar (Talca, 1987) va estudiar Ciència Política i va ser llavors, durant els seus estudis universitaris, quan va començar a treballar amb temes relacionats amb les joventuts. En les seves pròpies paraules: “aquí és quan va començar la meua carrera com a activista”, encara que durant la seva etapa d’institut ja s’havia interessat pels drets humans. Després de llicenciar-se, va decidir conjuminar dues de les seves grans passions: la música —especialment, l’hip hop— i les ciències socials. En Social Hip hop, una organització sense ànim de lucre que fa servir la música per a treballar amb joves i gent en les presons amb l’objectiu de potenciar les habilitats comunicatives, socials i personals, la Catalina va trobar la seva primera feina, però també una manera de viure i d’estar en el món. Entre 2015 i 2020, va ser coordinadora d’assumptes internacionals per a la plataforma; i en aquest període també va ser Coordinadora Regional a les Amèriques de la *United Network of Young Peacebuilders* (UNOY Peacebuilders, per les seves sigles en anglès).

Després de Social Hip hop, Catalina Salazar ha treballat en el projecte *Multiplifica pel Clima*, que té com a focus la lluita contra el canvi climàtic i per la justícia climàtica en els territoris. Com ella mateixa explica, “es tracta d’una iniciativa híbrida amb activitats presencials i activitats en línia que té com a objectiu desenvolupar la capacitat i la resiliència climàtica de la joventut xilena des d’una perspectiva local”. En aquests moments, Catalina Salazar col·labora en l’espai *Ruralitats Crítiques*, on documenta la precarització i la desprotecció en l’àmbit rural xilè. Combina aquest treball amb l’elaboració de consultories relacionades amb la joventut i els drets humans al mateix temps que cursa un magisteri d’estudis culturals i organitza un festival de dones i literatura.

Xile i el despertar de l’Esclat social de 2019

A Xile, l’1% de la població concentra el 49,6% de la riquesa total del país, la qual cosa dona una idea de la forta desigualtat existent i de la bretxa social. Es tracta d’un país en el qual la fortuna es concentra en el sector de les finances, la mineria i el sector forestal, majoritàriament. A l’octubre de 2019, el govern del conservador Sebastián Piñera, mort recentment, va decidir incrementar la tarifa del transport públic. Si bé la pujada va ser d’uns pocs cèntims, aquesta decisió va fer que milers d’estudiants sortissin als carrers a protestar i va generar el que es coneix com l’Esclat social. Les protestes, massives, van posar entre les cordes al govern de Piñera, que va arribar a decretar l’estat d’emergència i va imposar el toc de queda. Els disturbis, acompanyats de greus càrregues policials contra els manifestants, van durar setmanes. L’aparició de la pandèmia per la Covid 19 va fer que es reduís la presència de manifestants als carrers, però no va detenir el malestar social.

Si bé la causa orgànica d’aquelles protestes va ser la pujada del preu del transport, la veritat és que l’esclat va tenir més a veure amb aquest malestar social que es venia forjant des de feia anys que amb la mesura concreta adoptada pel govern. Organismes com ara Human Rights Watch (HRW), Nacions Unides o Amnistia Internacional van documentar extensament les violacions de drets humans (tortura, maltractaments, detencions il·legals i arbitràries i violència sexual, entre altres) que es van produir durant aquells dies. “Entre el 18 d’octubre i el 20 de novembre de 2019, gairebé 11.000 persones van resultar ferides, entre elles, 2.000 policies, i 26 persones van morir. Més de 15.000 van ser detingudes, i en alguns casos van rebre seriosos maltractaments. Diverses

desenes van sofrir lesions oculars, en la seva majoria en ser aconseguides per perdigons disparats per carabiners amb escopetes antidisturbis”, es pot llegir en l'[informe de HRW](#). Per aquesta violència en contra dels manifestants, es va imputar a 75 agents policials, però només un dels imputats va ser condemnat, segons s'explica en HRW.

Els dos plebiscits fallits

Enmig de la crisi ocasionada per l'Esclat, Sebastián Piñera va convocar, el 27 de desembre de 2019, un referèndum per a decidir si era necessari redactar una nova Constitució que substituís a la d'aquell moment, redactada en 1980 durant la dictadura d'Augusto Pinochet (1973-1990). Malgrat haver estat lleument modificada —se li han aplicat unes 70 reformes—, el text manté les bases de llavors. La redacció d'una nova Carta Magna era una de les reivindicacions de l'Esclat social. El Plebiscit Nacional de 2020 per a preguntar als xilens i xilenes si volien un nova Carta Magna va ser convocat per al mes d'abril del 2020, però l'aparició de la pandèmia de la Covid 19 va obligar a retardar-ho fins a octubre del mateix any. A l'octubre de 2020, al voltant de set milions i mig de persones van votar, dels quals el [78,2%](#) va optar per el "Aprovo": sí, volien una nova Constitució.

A penes uns mesos més tard i amb tan sols 35 anys, el 21 de desembre de 2021, el progressista Gabriel Boric es convertia en el president del país amb el 55,87% dels vots. Guanyava així, enfront del seu rival de l'extrema dreta, José Antonio Kast. Si bé la crisi social que havia desencadenat l'esclat social de 2019 no havia estat resolta, amb aquesta elecció, semblava que Xile volia començar de nou; fer un canvi de rumb. Boric va assumir el càrrec al març de 2022 i va continuar amb el procés constituent que la societat xilena tant semblava que anhelava. Aquest primer procés constituent, no obstant això, no va arribar a bon port. El 4 de setembre de 2022, Xile va rebutjar, [amb gairebé el 61,86% dels vots](#), el text proposat pels progressistes. El missatge va quedar clar per la seva contundència. A pesar que el poble xilè s'havia mostrat favorable a canviar la Carta Magna del país, resulta evident que el text proposat no va convèncer. Després d'aquest fracàs, es va iniciar un segon procés constituent, en aquesta ocasió, liderat pel Partit Republicà, de tint ultraconservador. Al desembre de 2023, els i les xilenes [van tornar a votar i van tornar a rebutjar el text proposat amb un 55,76%](#).

Entrevista

Com treballàveu a Social Hip hop?

Creem una metodologia de treball amb joves, especialment en contextos violents; amb poblacions marginades en llocs violents, com a presons, escoles vulnerables, etc. Aquesta metodologia encara vigent continua desenvolupant-se; i crec que ha estat un pas súper important per al treball amb joves en general. Totes aquestes experiències van ser recopilades en el llibre *Hip hop 360: Cap a un enfocament de treball amb joves* [disponible en www.academia.edu] i la iniciativa va començar a formar part de *United Peace Builders*, que és la xarxa de joves constructors de pau. La plataforma va entrar com a membre xilè i jo vaig ser triada com a coordinadora regional de les Amèriques. Era el moment en el qual s'estaven forjant els Acords de pau a Colòmbia amb les FARC. A Amèrica Llatina no tenim guerres tradicionals, per dir-ho d'alguna manera, com les que existeixen a Orient Mitjà, però és un continent violent, especialment per a la joventut. És el continent on més assassinats es cometien a l'any, i les principals víctimes són els joves. El nostre primer objectiu estratègic va ser posar l'atenció sobre la necessitat de treballar el tema de la prevenció de la violència. Per desgràcia, també hi ha molts líders ambientals assassinats, sobretot a Colòmbia; així que també treballem en aquest àmbit. A partir d'aquests dos eixos aconseguim instaurar la noció que existeix molta violència a Amèrica, que cal prevenir-la, i que a més, és necessari protegir els activistes. També vam fer consultories per al Fons de Pobles de Nacions Unides i UNFPA i contribuïm a instaurar l'Agenda Latinoamericana de Joventuts, Pau i Seguretat.

Que important és abordar els drets humans des de l'àmbit de la cultura? Deu aquesta tenir sempre un component polític?

La cultura és una eina per a treballar la cohesió social i la prevenció de la violència. Em sembla una eina molt poderosa, sobretot, en aquests temps. Però jo no crec que l'art sempre hagi de tenir aquest component polític directe; sí que crec, no obstant això, que l'art genera pau, perquè considero que on hi ha art, no hi ha violència. O almenys, hi ha menys. Crec que l'art i la cultura sempre són eines per a la cohesió social. Respecte que hi hagi artistes que vulguin fer un art menys polític, això sí. D'altra banda, hi ha hip hop que és súper combatiu i que té un discurs violent; però jo personalment prefereixo no criminalitzar aquests discursos. Prefereixo que la violència existeixi en l'art al fet que existeixi en la vida real. Sempre és preferible que es canti sobre la violència al fet que s'exerceixi.

Com et vas involucrar en l'Esclat social de 2019?

Jo ja havia format part de les revolucions estudiantils anteriors, que estan molt connectades. L'Esclat de 2019 va ser sorprenent i impactant. Tot es va posar molt violent. En aquell llavors jo ja havia estat treballant en la construcció de la pau, i al principi no sabia com involucrar-me amb un rol que em fes sentir còmoda. Anava a les marxes, però quan es posava lletja la cosa, me n'anava; m'estressava molt. El que sí que feia era anar a buscar a les persones que havien estat detingudes, parlar amb la policia, etcètera. Em vaig dedicar a fer aquesta labor de suport. Després va sorgir una cosa de la qual no es parla tant: l'aparició d'iniciatives comunitàries espontànies, com les olles comunes o els consells. Va succeir en tot el país. Va ser una cosa que va aparèixer sense haver-ho planejat, amb una vocació comunitària i cooperativa.

En què consistien aquests consells?

Ens ajuntàvem en les places, de manera informal, per abordar temes de manera comunitària. Parlàvem d'educació cívica; i en aquests consells es va començar a gestar la demanda per la nova Constitució. D'aquí em vaig involucrar en la campanya per l'aprova [el primer plebiscit]. Vaig formar part de l'Assemblea Popular de la Dignitat. A partir del moviment van sorgir moltes organitzacions territorials i això va modificar l'estructura política a Xile.

Però es va perdre el plebiscit.

Sí, però l'assemblea continua. En aquests moments treballem amb temes com la ruralitat, l'art o l'educació cívica. A la primera [proposta de modificació] li tinc molt afecte, era la meva Constitució. Per a mi [que es rebutgés] va ser una sorpresa, una galleda d'aigua freda. Ens vam adonar que era una cosa que s'havia forjat des dels moviments socials, des de l'independent.

Què creus que va succeir?

Crec que va ser un tema d'energia social: ja no quedava energia, la gent s'havia desencantat. També és cert que la proposta era molt avantguardista i que buscava la desaparició del centralisme de l'Estat i li donava més poder a les regions. Va haver-hi qui ho va percebre com un canvi abrupte i extrem; i una part important de la ciutadania no ho va entendre.

Fa tan sols uns mesos s'ha presentat una altra proposta, aquesta vegada liderada per l'extrema dreta. També ha fracassat. Què ha passat?

Aquest segon procés ha estat protagonitzat pels partits, sobretot pels sectors hiperconservadors. Crec que hi ha hagut falta de participació i d'implicació. Crec que el poble xilè és bastant de centre. En definitiva: la ciutadania no li va comprar el conte a ningú: ni als uns ni als altres. També dic que aquesta última proposta constitucional em semblava perillosa, perquè era una espècie d'oda al conservadorisme. No oblidem que era una proposta que venia de l'extrema dreta, amb molts 'amarraments' des de l'inici.

Parlant de conservadorisme: fa pocs mesos, l'ultradretà Javier Milei va guanyar les eleccions a l'Argentina. Com ho veieu des del país veí?

El tema de l'elecció de Javier Milei és complex. Jo ideològicament no tinc res a veure amb ell; em sembla una persona extrema i em sembla perillós perquè aquests tipus de dretes extremes tendeixen a ser autoritaris i acaben governant a cop de decret, com ara Trump o Bolsonaro. Vull dir, no obstant això, que crec que el fenomen Milei respon, en part a l'abús que diferents Governos han fet a l'Argentina, on fa almenys vint anys que van malament les coses. Això, al meu parer, va començar amb Menem, i d'aquí han tingut una sèrie de polítics irresponsables que han venut el país i que han jugat amb la inflació. Sento que Milei és un fenomen molt extrem però que és la resposta a una sèrie de governs corruptes i irresponsables. Moltes vegades, aquests nous feixismes i conservadorismes són la resposta reaccionària als abusos d'uns certs grups. A l'Argentina s'ha abusat del poble, i no reconèixer-lo és una injustícia.

Finalment et volia preguntar sobre la memòria històrica. Enguany es compleix el 50 aniversari del cop d'estat de Pinochet. Com es relaciona el poble xilè amb aquest passat?

En la transició cap a la democràcia, a Xile va haver-hi una espècie de camí de veritat i justícia. La demanda era molt forta. El tema de la justícia, no obstant això, continua sent un assumpte delicat. Hi ha militars en la presó que s'estan morint i s'estan portant a la tomba memòries, records i veritats, llavors cal veure com aconseguir major veritat, amb aquesta amenaça permanent d'oblit. Xile, a més és un país molt segmentat i segregat on es conversa poc sobre el tema. Existeixen dos mons enfrontats i polaritzats. Hi ha un sector molt de casta, molt sectari i això és un obstacle per a generar una veritable cultura de drets humans; perquè per a això, primer cal assegurar-se a conversar i entendre que els drets humans tenen a veure amb la dignitat humana. També veig que en alguns grups d'esquerres existeix una certa doble moral, que surt a la llum quan es parla de Veneçuela o Cuba, per exemple. Si es defensen els drets humans, cal defensar-los sempre, i en tots els llocs.

Yslem, hijo del desierto

Raper sahrauí

“Els sahrauís continuem amb la convicció intacta: el Sàhara Occidental serà lliure. El sahrauí mai serà marroquí.”

Yslem Mohamed Salem Nafaa és un raper sahrauí nascut en els campaments de Tinduf, a Algèria. Actualment viu a Alborea (Albacete). Va arribar a Espanya com ho fan molts nens i nenes sahrauís, gràcies als campaments d'estiu de **Vacances en pau**. Instal·lat a Galícia durant els anys de la

seva adolescència i acollit per una família gallega, va estudiar educació social, però mai ha deixat de costat la seva veritable vocació: l'hip hop.

Una infància marcada pel conflicte del Sàhara Occidental

L'Yslem assegura que des que ell era petit, les coses han canviat molt en els campaments sahrauís: “(...)jo només coneixia les dunes i les haimas, anar al col·legi, ajudar a la meua mare i esperar l'ajuda humanitària. Jo no sabia ni què era una botiga, ni la mar. Ni fins i tot una sabatilla”, explica. Potser per això li va impactar tant l'experiència de les seves primeres Vacances en pau, a Itàlia. “M'impresionava tot: l'herba, les cases, els maons, l'aigua sortint de l'aixeta, les fonts”. Després d'aquestes Vacances en pau a Itàlia, en va tenir unes altres per diferents punts de la geografia espanyola, com Castella-la Manxa o Euskadi. Com la seva germana bessona estava a Galícia i ell tenia problemes respiratoris, la família d'acolliment de la seva germana va decidir fer-se'n càrrec, així que ell es va assentar a Mos (Pontevedra), amb el consentiment de la seva família sahrauí. Va ser allà i llavors quan va començar a iniciar-se la cultura del *grafiti* i del rap i a rimar els seus primers versos. L'Yslem és un dels primers sahrauís del gènere en el seu territori. Assegura, no obstant això, que el seu interès per la música li ve de petit: “(...) en els campaments, a l'escola, sempre vaig formar part del cor musical. M'encantava cantar. El meu avi i el meu besavi eren poetes, i això també em va influir”, relata.

El seu primer contacte amb el rap va ser a través dels cooperants cubans que portaven cassetts de hip-hop americà als campaments. No entenia res, però li agradava. “L'últim any que vaig viure en els campaments, va arribar la televisió en blanc i negre. Agafàvem un parell de canals; un d'ells era algerià, i a la tarda posaven música àrab de diferents països. Aquí vaig descobrir el rap algerià, gràcies a un grup que es deia MBS”. Ja a Espanya, a O Porriño, prop de Mos, on va viure posteriorment, va tenir la possibilitat de conèixer més de prop aquesta cultura que tant l'atreia, en part gràcies al Festival Intercontracultura que reunia grafeters de tot el món. “Aquest festival em va atrapar”, relata. Va començar a passar en net les lletres que tenia. En 2007 va publicar el seu primer àlbum: *Qüestió de fe*; i d'aquí fins al dia d'avui.

Les lletres de l'Yslem parlen de resistència, de lluita i d'autodeterminació. Parlen de la necessitat de trencar el mur del silenci i el mur de la indiferència que fa que els conflictes caiguin en l'oblit. Parla també, i sense tallar-se, de la responsabilitat de l'Estat espanyol en la qüestió del Sàhara Occidental; i es mostra molt crític amb els partits polítics espanyols, a qui acusa de viure sota el xantatge del regne marroquí.

Una mica d'història

Parlar de la història del Sàhara Occidental és parlar de la història d'una injustícia i d'un poble, el sahrauí, que fa anys que lluita pel dret a l'autodeterminació. Amb capital a Al-Aaiun, el Sàhara Occidental, fins al 1975 va estar ocupat per Espanya: es considerava la província 53 de l'estat espanyol. Amb la mort de Franco, les reivindicacions del poble sahrauí, que s'havien iniciat durant els primers anys de la dècada dels setanta van anar prenent força. Davant aquest context, Espanya es va agafar el compromís d'organitzar i dur a terme un referèndum d'autodeterminació. Va ser llavors quan el Marroc, en aquell moment liderat per Hassan II, i Mauritània van aprofitar per a reivindicar part del territori sahrauí com a propi argumentant raons històriques. A finals de l'octubre del 1975 es van produir les primeres agressions per part del Regne del Marroc i el 6 de novembre s'iniciava la [Marxa Verda](#): més de 300.000 marroquins arribaven a territori sahrauí i l'ocupaven, fet que va comportar un èxode massiu des de la costa fins a l'interior, el desert. Només Algèria va obrir les portes a aquestes persones que fugien de la violència.

La responsabilitat del govern Espanyol en tot plegat és indubtable. De fet, hi ha documents sobre el que realment va succeir durant la Marxa Verda que encara no han estat desclassificats. El 2017, però la CIA en va desclassificar alguns que posarien en qüestió la postura del Rei emèrit Juan Carlos I: segons sembla, la monarquia espanyola es va facilitar l'entrada de les tropes marroquines en territori sahrauí. Lluny de trobar un acord pensant en el poble sahrauí, el 14 de novembre del 1975, Espanya, Mauritània i el Marroc van signar els [Acords de Madrid](#), en els quals es contemplava un referèndum sobre l'autodeterminació del poble sahrauí. Això mai es va dur a terme. El 27 de febrer del 1976 Espanya es retirava de manera definitiva del Sàhara Occidental; i aquell mateix dia el [Front Polisario](#) (Front Popular per a l'Alliberament de Saguia el-Hamra i Río de Oro) proclamava la RASD (República Àrab Sahrauí Democràtica). El 1979 Mauritània es va rendir i va deixar de reivindicar una part del Sàhara Occidental, però això va ser aprofitat pel Marroc per a annexionar-se una altra part del territori. El 1991 es va signar un acord de pau i l'ONU va establir la Minurso (Missió de les Nacions Unides pel Referèndum del Sàhara Occidental) amb el compromís de dur a terme un referèndum d'autodeterminació. Mai s'ha celebrat. Des de llavors, el Front Polisario i el Regne del Marroc han viscut una guerra no oficial però ininterrompuda amb període de més o menys intensitat.

Pel que fa a l'estatus polític, el Sàhara Occidental és membre permanent de la Unió Africana, però a les Nacions Unides, França, membre permanent del Consell de Seguretat i amb dret a veto, veta de manera sistemàtica totes les resolucions a favor del poble sahrauí perquè considera el Marroc, excolònia, un soci prioritari i el principal aliat a la regió. Després de més de quaranta anys, el conflicte continua estancat.

Situació actual

A principis del 2022, l'executiu de Pedro Sánchez (PSOE) feia un gir inesperat respecte a la qüestió del Sàhara Occidental i donava públicament suport al règim de Mohamed VI, que té sobre la taula, des del 2007, una proposta d'autonomia pel territori, però que no agrada el poble sahrauí. Fins al moment, Espanya havia apostat per una solució política acceptada per ambdues parts i dins del marc de negociació de les Nacions Unides. El canvi de postura es podria deure, en part, a una crisi entre el Marroc i Espanya després que aquest últim país acollís el líder del Front Polisario per a tractar-lo de Covid, durant la pandèmia. Aquest fet va provocar una crisi diplomàtica entre el regne alauí i Espanya que es va acabar en el moment en què el govern espanyol va donar suport públicament al règim de Mohamed VI. Aquest canvi de postura també va tenir conseqüències en les relacions diplomàtiques i de cooperació entre Espanya i Algèria, que van quedar molt deteriorades.

Entrevista

Com és créixer en els campaments de Tinduf, en aquesta situació d'anormalitat?

Jo vaig viure en els campaments sent un nen. Era feliç perquè era innocent, hi havia escassetat de tot i tots teníem el mateix. Els homes estaven en la guerra i les dones ens cuidaven. No sabíem si els nostres pares i oncles tornarien. Tot resultava rar, però ho acceptàvem: era el que ens tocava viure. Ens estranyava veure a gent estrangera que ens visitava. Ho comparo amb la meua vida actual i, certament, aquella infància va ser una mica estranya. Els meus amics i jo somiàvem amb veure la mar i les cases dels nostres pares, ens preguntàvem com era el Sàhara Occidental. També recordo viure esperant l'ajuda humanitària.

Quina era la teua major por, de petit?

Perdre a familiars o familiars d'amics i acabar separats. Hi havia molta gent en la diàspora. Ara, tota la meua generació viu separada de les seves famílies, però no podem tornar als campaments perquè no hi ha oportunitats. La majoria de nosaltres tenim estudis; això és una cosa que va fer molt bé el Polisario: proporcionar educació com una opció de futur. Tenim una generació molt preparada però la tristesa que sofrim és que no ens podem desenvolupar allí. Jo sí que em quedaria aquí [en el moment de l'entrevista l'Yslem està en els campaments, en Tinduf], però què faria? Aquí no tinc cap futur, i l'única cosa que podria fer és anar a lluitar a la guerra. Seguim estancats, i l'esforç del Polisario per educar a tota una generació no ha servit de res. Aquí hi ha joves enginyers, advocats, artistes... que no poden fer res més a esperar que el temps passi. Això és molt trist. I em fa por. Ho veig amb els meus nebots: de què serveix formar-los si després no es poden desenvolupar aquí? Hauran de viure separats de la seva família, com m'ha passat a mi. Jo en vint anys a penes he vist als meus pares. L'altra opció és acabar en l'exèrcit, i a saber què succeeix amb ells.

Què et va atrapar, del rap?

El rap és la música dels sense veu i parla, o parlava, del que està malament en la societat. Va més enllà. Ara tot ha canviat una mica, però l'essència del rap no l'ha fet. És un gènere combatiu.

Tu l'uses per a parlar de la causa sahrauí. També imparells tallers i formacions en els campaments. És la música una eina per a canviar les coses?

L'art, i per consegüent la música, és la millor arma per a donar-li la volta a tot i conscienciar a la població, als polítics o fins i tot derrotar les polítiques agressives. També és cert que actualment vivim en una època en la qual tot va molt ràpid i els canvis són constants. Els avanços tecnològics i la digitalització ens saturen, i les noves generacions estan bastant saturades de coneixements. Al mateix temps, no obstant això, tinc la sensació que estem davant una població adormida: la gent està massa entretinguda i no para esment a l'important. Ho veiem a Gaza: s'estan matant bebès davant els ulls de tot el món i ningú fa res: la gent prefereix viure en el seu Tik Tok. En aquest context, a vegades penso que ja ni tan sols la música o la cultura poden remoure consciències.

Parles de la indiferència davant el que succeeix en el món.

Exacte. Si ens alcem, ja no el poble sahrauí, sinó tothom, podem derrotar el mur de la indiferència. Ens han ensenyat que tot ens sigui igual. I no parlo dels gazatíes que estan sent bombardejats, dels sahrauís o del migrant que mor en la mar; parlo del veí del costat. Ho desnonen davant els nostres ulls i ni tan sols ens movem. Ens mantenen entretinguts perquè no ens adonem de les coses i ens doni tot igual. La música i l'art sí que podrien trencar aquest mur de la indiferència.

Tenint en compte la responsabilitat de l'Estat espanyol en la qüestió del Sàhara Occidental, creus que la població espanyola està conscienciada amb la causa sahrauí?

Els sahrauís, a la població espanyola, no tenim res a retreure-li. En el que ens ha passat als sahrauís té moltíssima responsabilitat, això sí, l'Estat espanyol. Hem de reconèixer, no obstant això, la gran labor de la ciutadania espanyola i la seva solidaritat. Organitzacions, Vacances en pau, enviament d'ajuda i arribada de professionals, acolliment de criatures... Ells són els que han creat la base del que som ara. L'absència de tots els governs espanyols al Sàhara Occidental ha estat suplantada per la voluntat de la seva ciutadania. A Espanya us continueu acordant de nosaltres. El nostre major enemic, juntament amb el Marroc, és l'Estat espanyol. Ens ho han promès tot mentre negociaven paral·lelament amb el Marroc, qui fa xantatge a Espanya amb el tema de la migració, el comerç de les drogues i el terrorisme. Són tres temes amb els quals es juga de manera constant. I Espanya, evidentment, té por.

Durant la teva adolescència vas créixer a Galícia, on també hi ha població marroquina. Com era la teva relació amb els nens i nenes marroquines?

Abans d'arribar a Espanya, jo vivia en els campaments de refugiats, on l'única cosa que s'escoltava era que el Marroc era el dimoni, el mal: l'enemic total. Quan tens set o vuit anys, aquest relat és poderós i t'imagines a l'enemic com un monstre. A Espanya, vaig estudiar educació social i vaig tenir la possibilitat de treballar molt de prop amb les comunitats marroquines. Em vaig adonar llavors que ells eren molt més víctimes del seu país que nosaltres mateixos per una senzilla raó: ni tan sols saben on queda el Sàhara Occidental en el mapa. El Marroc és un dels països amb més analfabetisme de tot el continent africà, i aquesta situació està propiciada pel mateix Estat marroquí, perquè li beneficia enormement. Tenir un país ignorant sempre és positiu per als governants. La població marroquina no té cap responsabilitat sobre el que li ocorre al poble sahrauí.

On queda la por, en tot això?

Gran part de la població marroquina té por a la monarquia i no els interessa ficar-se en problemes polítics. Parlar o referir-se al Sàhara Occidental és sinònim de problemes per a ells. No importa que estiguin a Espanya: qualsevol persona marroquina té família que encara viu al Marroc: un oncle, una tia, un nebot, etcètera. És perillós, però jo crec que hi ha esperança, perquè hi ha molts i moltes joves marroquines que estan despertant-se i estan despertant als altres. Hi ha activistes marroquins que lluiten perquè el poble s'aixequi, però costarà molt perquè és una xacra instal·lada des de fa temps en la ciutadania.

Estàs concedint aquesta entrevista des dels campaments sahrauís de Tinduf. Com veus als nens i les nenes d'ara?

Estem en una situació de guerra i hi ha un bloqueig informatiu molt important que fa que això a penes se sàpiga, però l'exèrcit sahrauí continua lluitant contra el marroquí. També hi ha una guerra diplomàtica i social; així que nosaltres continuem denunciant els abusos. Sabies que el Marroc acaba de ser nomenat president del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides per a aquest 2024? Els nens i les nenes segueixen els nostres passos i són els que pateixen la pitjor part de tot aquest conflicte. Saben perfectament que el lloc on viuen no és la seva terra i que llitem per recuperar-la. Són els que s'emporten la pitjor part.

Et mostres optimista o pessimista, respecte al Sàhara Occidental?

Jo no tinc dret a mostrar-me pessimista, perquè viu de l'esperança. Si la perdem [l'esperança], ho perdem tot; no tindrem a on agarrar-nos. I els sahrauís continuem amb la convicció intacta: el Sàhara Occidental serà lliure. El sahrauí mai serà marroquí.

Karima Shujazada

Periodista i activista afganesa

“Quan no tens cap perspectiva de futur, la por desapareix.”

Karima Shujazada (Bamiyan, 1994) és una periodista afganesa actualment refugiada a Barcelona. L'any 2000 es va instal·lar a l'Iran amb tota la seva família, però van tornar a l'Afganistan dos anys més tard, en 2002. Allí, Karima Shujazada va finalitzar la seva educació secundària. En 2015 va començar a estudiar periodisme en la Universitat de Balj i es va graduar en 2018. Durant el temps que va estar en la universitat, va treballar en l'àmbit dels drets humans i també com a periodista. Va ser llavors quan va començar la seva carrera d'activista en favor dels drets de les nenes i les dones afganeses.

La vida de la Karima va canviar de manera radical quan els talibans van tornar al poder, a l'agost de 2021. Fins a aquell moment i des de 2018, havia treballat com a facilitadora de pau en l'organització *Afghan Women's Talent Development Center*, on duia a terme formacions i capacitacions per a dones tant en zones urbanes com rurals. Amb el retorn dels talibans al poder, va haver de deixar el seu treball i recloure's a casa. Això no li va impedir, abans de marxar-se del país,

organitzar algunes manifestacions pels drets de les dones. La situació, no obstant això, es va tornar tan crítica, que Karima Shujada i la seva germana van decidir fugir pel pas fronterer d'Islam Qala, entre l'Iran i l'Afganistan.

A l'Iran va estar uns tres mesos i mig. Allí, ella i la seva germana van intentar tramitar un visat cap a Europa, però els va ser impossible; així que van decidir marxar-se al Pakistan, on sí que va poder tramitar un visat cap a Espanya. En 2022, i gràcies a les gestions de l'organització *Afghan Women on The Run*, Karima Shujazada va aconseguir arribar a Espanya i ara viu a Barcelona, on estudia un màster en Relacions Internacionals, Seguretat i Desenvolupament en la Universitat Autònoma (UAB). En una entrevista recent va assegurar: “Els talibans no han canviat, però sí que ho han fet les dones afganeses”. De moment, té poques esperances de poder tornar al seu país; no mentre els talibans continuïn en el poder.

Afghan Women on The Run

No es pot escriure la història de Karima Shujazada sense esmentar l'organització catalana *Afghan Women on The Run*, composta per una xarxa de voluntàries que a l'agost de 2021 van començar a ajudar a aquelles dones que volien o necessitaven fugir de l'Afganistan. Queralt Puigoriol va ser la impulsora d'aquesta iniciativa. “Tot va començar quan els talibans van tornar al poder. Veia totes aquelles imatges de gent intentant fugir en avions abarrotats i tot el que apareixia per les xarxes. Vaig veure, precisament en les xarxes, que una noia demanava ajuda, així que li vaig escriure un missatge oferint-me per a ajudar en el que fos necessari. I aquí va néixer *Afghan Women on The Run*”, explica. “A partir de llavors, em van començar a escriure altres persones i també altres dones disposades a ajudar. Vam crear un grup de Whatsapp i ens vam començar a coordinar”. Fins al dia d'avui, Queralt Puigoriol i les seves companyes han ajudat unes 700 dones afganeses a sortir del país. Ho fan amb les donacions voluntàries de la gent, sense rebre cap altre tipus d'ajuda i organitzant-se “com poden”, confessa. “En aquests anys hem treballat amb altres organitzacions internacionals i també de la resta de Catalunya i d'Espanya. També tenim un sistema de padrines que ens ajuden amb diners mensuals que se'ls envia a les dones que estan al Pakistan esperant el visat”. Karima Shujazada és un dels casos als quals Queralt Puigoriol té més afecte i constitueix un cas d'èxit: el d'una persona que ha sabut espavilar-se al país receptor i tirar endavant, mirar cap al futur que li espera i saber aprofitar l'oportunitat.

Les dones a l'Afganistan actual: en el punt de mira

Malgrat disposar d'ambaixades en diferents països i dels intents de donar una imatge més amable, a l'Afganistan, la situació per a les dones que no volen seguir amb els preceptes talibans continua sent molt perillosa. Segons han pogut documentar diferents organismes internacionals, com Human Rights Watch (HRW), des que van prendre l'Afganistan a l'agost de 2021, els talibans han comès nombroses violacions de drets humans, en particular contra les dones i nenes del país. HRW ha arribat a la [conclusió](#) que "molts dels abusos contra dones i nenes constitueixen crims de lesa humanitat de persecució per motius de gènere". La llibertat de circulació o l'accés a l'educació i al treball estan prohibits per a dones i nenes a l'Afganistan dels talibans. La repressió no acaba aquí: el règim aixafa qualsevol veu dissident, ha tancat mitjans de comunicació i ha prohibit l'activitat de nombroses organitzacions de la societat civil que tenien el focus de treball en els drets humans.

Des que van tornar al poder els talibans, ACNUR calcula que han fugit del país 1,6 milions de persones. Una part important d'aquesta població es dirigeix al Pakistan, com va fer Karima Shujazada després del seu pas per l'Iran. De fet, [l'Iran i el Pakistan acullen a gairebé el 90% de tots els refugiats afganesos registrats](#). Al Pakistan, els seus drets continuen sent vulnerats: en moltes ocasions, les persones refugiades procedents de l'Afganistan són obligades a tornar al seu país; en unes altres, se'ls confisca la documentació; i en unes altres, són subjecte de detencions massives. Segons ha pogut documentar HRW, només des de setembre de 2023, les autoritats del Pakistan han expulsat a més de 375.000 afganesos i afganeses, dels quals 20.000 haurien estat deportats a l'Afganistan. La repressió no sols la sofreixen els nouvinguts: "Entre els deportats o obligats a anar-se es troben afganesos que van néixer al Pakistan i mai van viure a l'Afganistan", relata l'organització. També es calcula que des d'agost de 2021, s'han hagut de desplaçar internament [uns 3,2 milions de persones afganeses](#).

Entrevista

Com neix aquest activisme i aquestes ganes d'apoderar a altres dones?

Ja a l'escola, m'interessaven les qüestions de gènere. Vaig estudiar periodisme, però no m'entusiasmava massa. Durant la carrera, de fet, és quan començo a treballar com a voluntària en l'àmbit dels drets de les dones. També vaig treballar un any com a presentadora en la televisió. El treball com a periodista em va permetre conèixer altres realitats del país. Jo abans no m'havia plantejat que hi havia noies que no podien anar a escola o que les obligaven a casar-se. Una vegada, preparant un reportatge em vaig adonar de totes aquestes coses. I va ser llavors quan vaig decidir fer de l'activisme un treball.

I vas començar a fer acompanyament a dones. En què consistia el teu treball?

Durant tres anys, vaig proporcionar formació a dones sobre els seus propis drets, en zones allunyades dels centres urbans. Els explicava com podien tenir una vida més independent, com resoldre els seus propis assumptes, etcètera. Era una bona feina. A l'Afganistan hi ha moltíssimes famílies que volen que les seves filles es casin molt joves, amb 15 i 16 anys. Hi ha fins i tot famílies que les casen amb 12 anys. Abordàvem aquests casos. Això també em causava algunes dificultats, perquè al meu país, les dones que treballen, i més en aquests àmbits, podem tenir problemes. Dir-li a una noia que pot estudiar o que no està obligada a casar-se si no vol, pot ficar-te en embolics. Encara així, estic molt contenta amb el treball que vaig dur a terme.

Amb quina mena de problemes et trobaves?

Primer cal deixar clara una cosa: els talibans mai 'van tornar' a l'Afganistan perquè mai se'n van anar. No eren a les ciutats, però eren a les muntanyes. Jo vivia en Mazar-e-Sharif i no teníem aquests problemes, però sí que els tenien en llocs més remots. Jo vaig treballar molt en Samangan [al nord de Kabul, prop de la frontera amb Uzbekistan i Tadjikistan], per exemple, i allí estaven els talibans. Hi havia un govern municipal, però hi havia presència de talibans. Eren ells els que prohibien fer coses i ens amenaçaven. De fet, quan muntàvem activitats, la municipalitat havia d'enviar gent per a protegir-nos, per a donar-nos suport.

I quan els talibans van tornar al poder, a l'agost de 2021, es va acabar tot.

Exacte, no es podia fer res. M'havia de quedar a casa i no podia treballar.

Com vas viure el moment en què els Estats Units va anunciar la retirada de les tropes?

No sé què dir-te. Durant els vint anys que van estar els nord-americans al nostre país, tampoc vam tenir pau. Hi havia explosions diàries i morts pertot arreu: en les mesquites, a les escoles, en les clíniques, en les universitats, etc. Nosaltres ja vivíem amb els talibans, però mai vaig pensar que tornarien al poder. Em va costar molt acceptar-ho. Aquell dia en concret, em van dir que havíem de sortir de la ciutat [en aquell moment Karima Shujazada treballava a Samangan, a uns 120 quilòmetres d'on vivia la seva família, en Mazar-e-Sharif] i tornar a casa, amb les nostres famílies.

Hi havia més seguretat a les cases?

Sí, perquè fora de casa jo no tenia un home acompanyant, i se suposa que les dones no ens podem desplaçar soles. Durant el primer mes, em vaig posar el burca. Amb el burca, et pots moure fora de casa. Va ser llavors quan vaig veure que tot s'acabava. Posar-se un burca és com estar en una presó. Tot es va tornar molt difícil. Es deia que quan els talibans arribaven [a les ciutats o els pobles] triaven noies per a casar-se. També es deia que els talibans mai arribarien a Kabul. Així que la meva germana i jo ens en vam anar a Kabul. Però els talibans sí que van arribar.

En aquests moments, com es gestiona la por?

Quan no et queda una altra opció, quan no tens cap perspectiva de futur, la por desapareix. L'Afganistan és un país que ha estat vint anys en guerra, i jo em recordo de tot. Em recordo quan a la fi dels noranta els talibans van arribar al poder i ens en vam anar a l'Iran. Em recordo de la nostra volta en 2001 i com va ser començar de zero, les dificultats que vam passar. El meu pare no podia treballar perquè tenia una malaltia, els meus germans eren petits, etcètera. [Karima Shujazada té dues germanes i quatre germans]. I ara el malson ha tornat. A l'Afganistan d'ara, les noies no poden estudiar, no poden anar a la universitat, no poden treballar, no poden desplaçar-se soles, no poden anar al parc, ni dir res, no poden viatjar. En definitiva: no poden fer res. Tu tenies una vida i ara ja no la tens. Però cal passar la por; les pors no serveixen per a res. Cal continuar.

Tu vas organitzar una manifestació contra les polítiques dels talibans.

Sí, la vam organitzar a partir d'un grup de Messenger. Volíem preguntar-los, als talibans, per què no ens deixaven treballar o viatjar. Vam escriure frases en alguns cartells i vam convocar a la gent. A primera hora, van venir bastantes persones. Jo tenia contactes en els mitjans de comunicació i els ho vaig dir. Van venir, però els talibans van arrestar als periodistes. Nosaltres vam continuar fins a l'edifici de governació de la ciutat, on es van comprometre a organitzar un debat per a abordar aquestes qüestions. Mai es va fer. Després d'aquesta manifestació tot va canviar i els talibans van arrestar a algunes noies.

I llavors decideixes fugir de l'Afganistan.

Els talibans estaven torturant i matant a moltes dones. A vegades les trobaven mortes. La meua família i el meu entorn em va convèncer perquè la meua germana i jo ens anéssim. Primer ens vam anar de casa, a un altre lloc més apartat: canviàvem d'allotjament cada setmana, perquè no ens trobessin. Després d'algunes setmanes, vam decidir fugir del país.

Després de travessar la frontera, vas estar tres mesos i mig a l'Iran i després vas ser al Pakistan.

Al Pakistan vaig estar 21 dies, el temps de fer el visat.

Com et poses en contacte amb *Afghan Women on The Run*?

Quan van arrestar al meu germà, una dona periodista em va enviar un número de Whatsapp i em va dir que hi havia un grup de dones espanyoles que estava ajudant a dones afganeses. Em vaig posar en contacte amb elles i intentem gestionar un visat des de l'Iran, però va ser impossible; així que me'n vaig anar al Pakistan.

I a través de *Afghan Women on The Run* arribes a Barcelona. Ara estàs estudiant un màster en la Universitat Autònoma. Quins són els reptes i les dificultats que t'has trobat aquí en l'àmbit burocràtic?

Quan vaig arribar, vaig estar uns dies a Barcelona, primer en un centre amb altres persones migrants i després en una residència d'estudiants. Allí estava bé, perquè tenia algunes persones de suport; però després em van traslladar a un alberg a Berga. Allí em vaig posar malament, perquè, encara que la gent de Creu Roja em tractava molt bé, gairebé no tenia a ningú i em resultava complicat anar a Barcelona. Vaig passar allí deu mesos.

Encara tens família a l'Afganistan?

Sí, però la meua mare, el meu germà i la meua cunyada van aconseguir arribar a Madrid. També tinc una germana a Suïssa. I ara, un sobrinet català!

Sara López

Activista maia

“Amb l’arribada del mal anomenat Tren Maia ha augmentat la violència, els assalts i els assassinats. Han pujat com mai els preus de la cistella bàsica i de les rendes.”

L’activisme de Sara López en defensa del territori, la terra, l’aigua, la vida i les comunitats indígenes es remunta a la seva adolescència, quan participava en els tallers de formació que impartien els jesuïtes. Formada en la teoria de l’alliberament, l’activista ha dedicat tota la seva vida a defensar-se contra les injustícies a les quals es veuen sotmeses, any rere any, les poblacions originàries a Mèxic. Des de meitat dels anys noranta forma part del Consell Regional Indígena i Popular de Xpujil i del Consell Nacional Indígena (CNI).

En la seva trajectòria com a activista i defensora dels drets humans, destaca el seu treball a Nicaragua, en la formació de comunitats amb els recol·lectors i recol·lectores de

café, el seu acompanyament a comunitats indígenes desplaçades i la seva lluita en la Xarxa Nacional de Resistència Civil contra les Altes Tarifes Elèctriques, per la qual va ser detinguda i empresonada en 2009. Llavors, Sara López va passar onze mesos a la presó; però gràcies a la pressió popular exigint el seu alliberament i a una vaga de fam que va protagonitzar durant quinze dies, va ser alliberada. Actualment centra la seva lluita contra la construcció del mal anomenat Tren Maia, un megaprojecte faraònic que s’ha convertit en l’emblema del govern de López Obrador i que està tenint un fort impacte a la regió i en les comunitats que l’habiten.

El mal anomenat Tren Maia, els monocultius de palma africana, la invasió dels cultius transgènics i l’impacte del turisme de masses

Una de les lluites en les quals està immersa en aquest moment Sara López és la que té com a focus el mal anomenat Tren Maia, un projecte ferroviari posat en marxa pel govern de López Obrador i que travessa els estats de Tabasco, Chiapas, Campeche, Yucatán i Quintana Rosego. Aquest megaprojecte, que implica la construcció de més de 1.500 quilòmetres de via fèrria, suposa una profunda reordenació territorial i té un impacte profund en tots els àmbits: l’ambiental, el social, el cultural i l’econòmic. Si bé el govern mexicà [ha assegurat](#) que el projecte té com a objectiu facilitar la connectivitat entre les comunitats, millorar la qualitat de vida d’aquestes i impulsar econòmicament la regió, els seus habitants no opinen el mateix: el megaprojecte comporta més [desforestació](#) (fins al moment s’han talat 3 milions 444 mil arbres al llarg de la ruta), més contaminació, l’alienació cultural dels habitants del territori i més pobresa; així com la conversió de la cultura dels territoris —en aquest cas la maia— en un producte comercial. Les organitzacions que estan en contra del projecte asseguren que darrere del mateix només hi ha l’interès comercial i econòmic del govern mexicà i que es tracta d’un projecte de desenvolupament turístic orientat a aquest fi. Els i les activistes en contra d’aquest traçat ferroviari asseguren que: “Les cadenes hoteleres, agències de viatge i parcs temàtics han mercantilitzat la seva cultura, vestimentes, rituals i llocs sagrats a canvi de beneficis econòmics” i tenen por que el Tren Maia arrasi amb la seva forma de vida, la seva cultura i les seves llengües. A Mèxic, a més, també han sortit publicades [algunes informacions](#) que qüestionen la viabilitat social i financera del projecte, s’apunta cap a una [presumpta corrupció](#) i ja s’han posat de manifest les irregularitats que es van produir en consulta amb les comunitats originàries del territori en 2019: es va ocultar informació a la població i es va deixar fora de consulta a més de dos milions de persones habitants de

la Península de Yucatán. “Pel que fa al consentiment informat, a causa de la falta del traç definitiu del Projecte Tren Maia; la indefinició de la ubicació dels pols de desenvolupament al llarg de la ruta del tren, i al fet que, en 2019, no va elaborar diagnòstics, ni estudis en l'àmbit social, en els quals es preveïessin els possibles efectes i riscos socials que ocasionarien el desenvolupament de la via ferroviària i els pols de desenvolupament, el FONATUR no va proporcionar als indígenes la informació necessària perquè aquests acceptessin el projecte amb ple coneixement de causa, per la qual cosa no va acreditar que el consentiment del projecte s'obtingués amb la condició bàsica de ser informat”, es pot llegir en l'informe [Efectes Socials del Projecte Tren Maia Auditoria d'Acompliment: 2019-3-21W3N-07-1385-2020 1385-DE](#), de l'Auditoria Superior de la Federació. Si bé el 2018 es va donar el tret de sortida al projecte, no va ser fins a 2020 que es van iniciar les obres. El mes de desembre passat de 2023, López Obrador va inaugurar els tres primers trams de la ruta. Segons el Fons Nacional de Foment al Turisme (FONATUR), que és qui s'encarrega del megaprojecte, el 2053, [el tren transportarà uns 100.000 usuaris diaris, uns tres milions de passatgers al mes](#).

Un altre dels [problemes](#) als quals ha de fer front la regió és a la proliferació dels cultius de palma africana i l'augment dels cultius transgènics, que amenacen els mètodes d'agricultura tradicional de les comunitats locals i zones de la biosfera amb ecosistemes únics. De fet, la Península de Yucatán compta amb el percentatge més gran d'espais protegits del país. Els cultius de palma africana i els transgènics propicien la desforestació i la tala clandestina d'arbres, la contaminació de rius i aigües subterrànies i el canvi de comportament de les espècies animals autòctones, entre altres efectes.

Finalment, cal no oblidar l'impacte que té el turisme de masses a la regió, una de les destinacions més populars del país. La turisticació i la sobreexplotació massiva de la zona en els últims anys ha comportat, a més de greus impactes ambientals, el desplaçament de les comunitats i la migració de la població local cap a ciutats turístiques com Tulum, Platja del Carmen o Cancun per a guanyar-se la vida. Això està tenint un impacte important en l'àmbit de les identitats indígenes, les tradicions i la cultura originària i converteix espais d'alt valor espiritual per a les comunitats originàries en escenaris de vacances.

Entrevista

Portes més de quaranta anys d'activisme en la defensa del territori i la cultura maia.

Sí, des dels 14. Em vaig iniciar en això a partir dels tallers que donaven els jesuïtes, que res tenien a veure amb l'aspecte religiós. Se centraven en l'anàlisi de la realitat, la fe política, etc. Em va motivar molt i vaig anar formant-me en aquesta línia. Em vaig casar als 15 anys i aviat vaig tenir dos fills. Vaig estar treballant en l'àmbit de la teologia de l'alliberament. En aquests anys va sorgir el Consell Regional Indígena i Popular de Xpujil. Va coincidir, a mitjan noranta, amb una sequera molt intensa. Es van assecar els aiguamolls i la situació es va posar tan tibant que organitzem algunes manifestacions. Va ser llavors quan va començar la persecució a la meva persona.

Vas haver de fugir.

Sí, perquè no em detinguessin; però l'activisme és part de la meva vida. Soc tan apassionada que estimo la lluita, allò que fem. Ja no puc estar sense fer-ho. Sé que necessito temps per a mi i per a la meva salut, però també sé que haig de posar el meu granet de sorra.

En 2009 et van detenir per lluitar contra les altes tarifes elèctriques.

Jo tenia una ordre d'aprensió des de 1995 en Xpujil, després me'n vaig anar a Veracruz, però per problemes econòmics vaig haver de tornar a Candelaria, que és el meu lloc d'origen. Jo sabia que em podien detenir en qualsevol lloc, perquè l'aprensió era en l'àmbit nacional. Quan vaig tornar a Candelaria i em vaig tornar a ficar en la lluita, va ser quan em van detenir, quan em vaig integrar en el moviment de resistència civil contra les altes tarifes elèctriques, perquè les tarifes no eren justes. Ens plantem i decidim no pagar. L'impacte va ser fort i el govern va veure compromesos els seus interessos, així que es van inventar el delictes de privació de la llibertat i van detenir a cinc persones. Una d'elles era jo. Vaig viure tantes coses en la presó... M'afeblia però sempre aconseguia renéixer. El bo és que la gent es va mobilitzar i va començar a exercir pressió política, tant en el regional, com en el nacional, com en l'internacional. I va funcionar. I jo vaig sortir enfortida de tot allò.

Vas pensar en algun moment a apartar-te de la defensa del territori i l'activisme?

El govern va pensar que tenint-me onze mesos empresonada anava a apartar-me de les reivindicacions, i no va anar així. Mai es va imaginar que això seria l'impuls definitiu per a seguir en la meva lluita. Les meves activitats, no obstant això, sí que han afectat la meva vida personal. A vegades sí que he baixat la intensitat de la lluita, però sempre he tornat a ella. El que sempre he temut és que el govern toqués a algun dels meus cinc fills. Ells, des que jo vaig estar en la presó, sí que van baixar la intensitat de les reivindicacions. Però m'han donat suport sempre. Mai els he involucrat en els meus assumptes, a pesar que també han estat assetjats pel poder.

Vius en un territori en conflicte constant per la defensa dels drets humans i el dret a existir. Turistificació massiva, proliferació del monocultiu de palma africana i transgènics, entre altres problemes.

En el cas de Candelaria tenim un problema molt gran amb el cultiu de palma africana, perquè danya la terra i la resta dels cultius. El problema d'aquest cultiu és que consumeix molta aigua i les plantacions es troben prop dels rius, i poden contaminar-se, a més d'assecar-se. Els peixos es moren pels residus, a més. En la resistència vam fer diverses sessions informatives sobre els perills del cultiu de palma africana i quan el govern es preparava per a fer una altra ronda de cultiu, la gent no ho va permetre. Va ser un assoliment immens. Un altre problema que

tenim, en una altra part de la regió, a Campeche, és la desforestació, propiciada pels menonites, i la plantació de melca i soia transgènica. Són plantacions enormes que són fumigades amb avionetes. És una cosa espantosa. També treuen l'aigua dels pous per a inundar hectàrees i poder sembrar arròs. És una lluita constant.

I ara la construcció i posada en marxa del mal anomenat Tren Maia. Com afronteu la situació actual?

Amb l'arribada del mal anomenat Tren Maia ha augmentat la violència, els assalts i els assassinats. Han pujat com mai els preus de la cistella bàsica i de les rendes. Aquest és un projecte que venia d'abans que López Obrador assumís la presidència, però és ell qui l'ha posat en marxa. López Obrador, en veure que milions de mexicans van votar per ell, va aprofitar l'oportunitat. Va donar beques i recursos als joves i als majors, entre altres suports. Va ser astut i ho va saber fer: sabia que la gent necessita l'ajuda econòmica; així que els hi va guanyar a tots i ens va ficar el projecte. Va ser en 2019. No vam tenir temps de preparar-nos i la gent del territori, majoritàriament, va donar suport al projecte. Ara, amb tot el que està passant, la gent se n'ha adonat i comença a despertar.

Des de les esquerres europees hi ha una bona imatge de López Obrador, però quan es mira des de la perspectiva dels defensors dels drets humans del país o els i les periodistes, sembla que durant aquests anys de govern també s'han fet alguns passos enrere en alguns àmbits.

Ell [López Obrador] ve de la lluita social en Tabasco, però quan va ser alcalde de Ciutat de Mèxic [2000-2005] tampoc va fer gran cosa: bàsicament es va limitar a posar en marxa programes assistencials, que és el mateix que ha fet aquests anys en l'àmbit nacional. Per a molts i moltes votants, ha estat una decepció. Nosaltres no li votem, però pensem que amb ell podríem arribar a un cert diàleg. Va sortir [de la presidència] i mai vam aconseguir una taula de diàleg amb ell, cosa que sí que havíem aconseguit tant amb el PRI [Partit Revolucionari Institucional] com amb el PAN [Partit Acció Nacional].

D'aquí a poc temps hi ha eleccions al país i es presenten dues dones.

Estic convençuda que guanyarà Claudia Sheinbaum [Morena], però no importa: qui manejarà la presidència per darrere serà López Obrador, no tinc dubtes.

Bisharo Ali Hussein

Feminista keniana

“Els rols de mediació han estat reservats, històricament, per als homes; i això ha fomentat la creença popular que ells són millors en aquests assumptes, cosa que evidentment, no és una certa.”

Bisharo Ali Hussein (Kenya, 1990), keniana d'origen somali, és experta en polítiques, gènere i migració i actualment treballa en l'àmbit de la migració i el desenvolupament a l'est i a la Banya d'Àfrica. Va estudiar a Uganda i a Kenya, i té un títol de postgrau cursat a Islàndia en matèria de gènere. També té un mestratge en polítiques públiques cursat als Països Baixos a Espanya i experiència en estudis de gènere i desenvolupament. Apassionada de la lluita per la igualtat de gènere i la salut, els drets i el benestar de les nenes i dones, el seu principal treball en aquests moments es desenvolupa a Kenya, on fa consultories per a governs i els brinda suport tècnic per a implementar els plans i les polítiques de desenvolupament nacionals, locals i regionals de manera que aquests puguin tenir un impacte positiu en les vides de la ciutadania, les persones migrades, les

persones refugiades i aquelles que sol·liciten asil. Actualment és membre de *Young Women Mediators Globally* i està a punt de finalitzar un curs sobre diplomàcia, negociació i mediació. Quan ho finalitzi, podrà abordar negociacions més àmplies, tant al seu país com a escala global.

Durant els seus onze anys d'experiència treballant en l'entorn humanitari, Bisharo Ali Hussein ha desenvolupat especial interès per la igualtat de gènere, l'afrofeminisme, l'apoderament de les dones a través de l'educació i la igualtat d'oportunitats, la resolució de conflictes, els drets humans i la consolidació de la pau, entre altres.

Una carrera en la mediació de conflictes i la lluita per la igualtat de les dones en el continent africà

Del treball fet per Bisharo Ali Hussein destaca la mediació de conflictes, una eina indispensable per a garantir la pau en els territoris i evitar focus de violència. No ha estat un camí de roses: a més d'haver de fer front als obstacles pel mer fet de ser dona, l'activista ha hagut de superar els estereotips relacionats amb la seva joventut. Conscient de la importància de l'existència de dones en les mediacions, al llarg de la seva carrera, no ha tirat la tovallola i continua lluitant perquè s'escolti la seva veu.

Un altre dels focus de treball de Bisharo Ali Hussein té a veure amb l'assoliment d'una igualtat de gènere real i efectiva en tot el continent africà, la fi de tota mena de discriminacions i la visibilització i l'escolta de les veus femenines. Ella ho té clar: és el potencial de les dones africanes des de la seva empremadoria i el seu lideratge el que transformarà el continent. No obstant això, el camí encara és ple d'obstacles: segons l'últim [informe d'Amnistia Internacional](#) (AI), amb data de 2022: “La prevalença de la violència contra les dones en tota la regió reflecteix patrons arrelats de discriminació de gènere i altres formes de desigualtat”.

L'organisme destaca la discriminació d'adolescents embarassades en l'àmbit educatiu en diversos països, com ara Tanzània, Guinea Equatorial o Sierra Leone; o l'augment dels assassinats de dones en països com Sud-àfrica, on va augmentar un 10,3%, així com la prevalença dels delictes sexuals i les violacions, que també van augmentar. En l'informe també es denuncia la falta de prevenció en l'àmbit de les violències de gènere i l'absència de protecció de les dones, “així com accés i disponibilitat inadequats d'atenció mèdica, serveis i atenció de salut sexual i reproductiva, suport psicològic i suport legal i social”.

Un problema persistent: la mutilació genital femenina

Bisharo Ali Hussein també és una acèrrima defensora de la fi de la mutilació genital femenina (MGF), amb una alta prevalença en tot el continent africà, a pesar que la pràctica ha disminuït en diversos països. En llocs com Somàlia, Guinea o Guinea Bissau, no obstant això, la seva taxa de prevalença és de més del 90%. A Somàlia, concretament, d'on és originària la Bisharo, el 98% de la població femenina ha estat sotmesa a la MGF. Segons dades d'UNICEF, es calcula que la MGF **afecta a més de 200 milions de dones i nenes** a tot el món: es produeix a 92 països. I l'Àfrica és el continent on és més comú. L'eliminació d'aquesta pràctica està reconeguda en l'**Objectiu 5 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)**, que se centra en la igualtat de gènere. "Desgraciadament es tracta d'una pràctica cultural molt arrelada. Cal mostrar respecte per les tradicions i els contextos que fomentin la igualtat entre homes i dones i que advoquin per la inclusivitat i societats més obertes que s'atreveixin a qüestionar les coses que estan malament. En el cas de la MGD, molta gent no s'atreveix a confrontar-la per temes de tradició o al·legant que es tracta d'una pràctica cultural que té a veure amb l'honor de les famílies. És molt entristidor", explica sobre això Bisharo Ali Hussein. Per a l'activista, encara faran falta molts anys perquè la MGD desaparegui en el continent africà, "però ha de començar amb nosaltres". Com ella mateixa recorda, els efectes d'aquesta pràctica, arrelada de manera profunda en una cosmovisió en la qual homes i dones no són iguals, van més enllà del físic: també s'estenen en l'espectre psicològic de les nenes i les dones.

Entrevista

Des de sempre has tingut clar que volies desenvolupar la teva carrera professional en el marc de la construcció de pau i els drets humans. D'on sorgeix aquest interès?

Crec que de quan vaig ser conscient dels reptes que enfrontàvem en la meua comunitat d'origen, a Somàlia. Molts d'aquests reptes requerien una mediació i iniciatives que fomentessin la pau perquè no es convertissin en un conflicte. Créixer en una societat tan desigual, com em va passar a mi, i amb tan poques oportunitats per a les dones, em va fer decantar per aquesta mena de treball. Sempre vaig creure en el poder transformador del diàleg i en l'empatia com a eina indispensable per a la resolució de conflictes en la comunitat. Això em va inspirar per a treballar en assumptes que requerien mediació. Perquè a més, crec que totes les veus tenen una immensa capacitat per a contribuir en una pau duradora. En aquest context, el meu treball sempre ha anat orientat a fomentar l'entesa mútua i la cohesió.

Quin tipus d'obstacles i reptes t'has trobat en la teva carrera com a dona jove mediadora?

M'he trobat molts obstacles, resistències i molt escepticisme, a causa de les normes socials. He hagut d'enfrontar-me a molts estereotips tant pel fet de ser dona com per la meva joventut. Se m'ha mirat pel damunt de l'espatlla i sota la idea tradicional que les dones, i més les dones joves, no podem aportar res en la resolució de conflictes. Els rols de mediació han estat reservats, històricament, per als homes; i això ha fomentat la creença popular que ells són millors en aquests assumptes, cosa que evidentment, no és certa. La tradició, per a mi, ha suposat un obstacle molt important. Encara hi ha gent en la meva comunitat que creu que les dones no som capaces de parlar en públic o mediar en els espais públics; que les dones som menys intel·ligents o que manegem menys coneixements que els homes. I només pel simple fet de ser dones! Històricament, les nostres opinions són menys valorades i menys tingudes en compte. Per a combatre això, hem d'establir mecanismes perquè cap dona, ni en la meva comunitat, ni en la resta del món, hagi de passar per aquestes situacions. Hem de treballar en les nostres cultures i tradicions de manera que arribi un dia en què tots siguem iguals.

Alguna cosa que t'hagis trobat en alguna mediació, relacionat amb això que comentes?

Per exemple que no se m'escoltés perquè no anava acompanyada per un home. Per sort, [al llarg dels anys], he pogut millorar les meves habilitats, construir una xarxa important de contactes i treballar en la resiliència; de manera que puc sentir que estic trencant algunes barreres en l'àmbit de la mediació i la construcció de pau. I així és com he pogut anar navegant els obstacles que m'he anat trobant en el camí.

Parles de la importància de construir una xarxa de contactes com una cosa fonamental en el teu treball.

Envoltar-te de dones, i també homes, que puguin donar-te suport en moments determinats, és molt important. Sempre he tingut mentors que m'han ajudat en la superació d'aquests obstacles i que m'aconsellen quan necessito la seva ajuda. Desafortunadament, encara hi ha moltes dones que estan excloses d'aquestes xarxes i aquests espais. Finalment, no m'agradaria deixar de comentar l'important que és cultivar la paciència en aquest treball. Això és importantíssim. En moltes ocasions, m'he trobat amb persones frustrades i enfadades; però el que és veritablement important és que els processos funcionin; i per a això la paciència és molt important.

Algun exemple en què hagis hagut de ser molt pacient?

Treballant a Somàlia, on hi havia molts problemes d'inseguretat. El treball era arriscat, i arriba un punt en què et pots posar en risc a tu mateixa. En aquests casos, has de triar i decidir si exposar-te o no. També és molt important la seguretat en si mateixa. A vegades, i no m'agrada reconèixer-ho, aquesta seguretat implica mostrar-te rígida. Has de mostrar-te d'una manera determinada perquè t'incloguin en uns certs processos. Però no hi ha una altra manera de fer-ho: les dones han de ser incloses en els processos de negociació i mediació perquè sempre aporten un altre punt de vista. Les dones són empàtiques perquè moltes d'elles transiten per aquests mateixos problemes [en el que actuen com a mediadores] en el seu dia a dia. És fonamental, per a això, apoderar-se a una mateixa i aprendre de les altres, construir aliances; perquè hi ha alguna cosa tinc clar: juntes som més fortes. Cada dona compta.

Què aporten les dones, en els processos de mediació? Per què és tan important que siguin incloses en aquests processos?

Aporten altres perspectives i l'aproximació que fan cap als conflictes és diferent [la que fan els homes]. Aquesta aproximació està caracteritzada per l'empatia, la inclusivitat o el compromís amb la sostenibilitat. Les dones habitualment també tenen més capacitat per a visibilitzar veus marginades i inspiren solucions basades en el col·lectiu. També reconeixen la importància de la igualtat de gènere i no sols això, sinó que ho consideren un camí fonamental per a aconseguir una pau duradora. És un fet demostrat, a més: saben distingir els reptes en les famílies, les comunitats i les societats. Finalment, no hem d'oblidar que les dones solen ser les qui més pateixen en les situacions de conflicte, per tant és importantíssim tenir dones negociadores.

Parlem del continent africà, divers i plural. No obstant això, des d'Europa sempre ens referim a ell com un tot, sovint des d'una mirada paternalista i colonial, incapaces de veure les coses bones que succeeixen als països i ignorant el seu potencial.

Encara hi ha moltes narratives passades de rosca que consideren que l'Àfrica sofreix un retard o que el continent funciona com un sol país. Evidentment no és cert i cal canviar aquestes narratives que presenten al continent com un territori de conflictes infinits. Tenim moltíssim potencial, recursos il·limitats i moltíssima diversitat, i hem d'abraçar això. Hem de tenir en compte les aportacions de les dones africanes i promoure la inclusivitat i l'apoderament de les comunitats per a un futur amb més igualtat. Hem de celebrar la riquesa del continent i amplificar les seves veus per fer front als estereotips i poder millorar la col·laboració; i no sols això: hem de desbloquejar el potencial de la ciutadania africana, una cosa sempre menysvalorada. Per exemple, a Europa es creu que la població africana només vol migrar cap allí, no s'adonen que no és així: la majoria de les migracions en el continent són internes; la gent es vol quedar aquí. Segons les dades que tenim, el 80% dels migrants africans es queden en el continent, no hi ha voluntat d'anar cap a Europa.

Ets activament feminista. En quin moment es troba l'afrofeminisme i com es relaciona amb el feminisme blanc?

Crec que l'afrofeminisme desafia tota mena de sistemes d'opressió, i ho fa de manera interseccional, reivindicant els drets de les comunitats marginades, entre altres. Però tot això es fa des de la perspectiva de les dones africanes, no de les dones blanques. El feminisme blanc és molt important per a nosaltres, sobretot perquè ens està ajudant a desmantellar les estructures patriarcals i desafiar les injustícies socials. En el cas del feminisme africà, és ara quan comencem a escoltar les veus de les dones sobre assumptes crítics. Estem lluitant per contribuir a l'expansió del coneixement, però també de la consciència pública de les necessitats que tenim. I aquesta és la diferència entre el feminisme blanc i l'africà: el blanc s'està ocupant de drets de més alt nivell, per dir-ho d'alguna manera; nosaltres estem treballant pel dret al vot o per la igualtat salarial. De moment, perseguim coses simples: accés al coneixement, al vot, a tenir els nostres espais, a poder parlar de la violència de gènere... Les capacitats dels dos [el feminisme blanc i l'afrofeminisme] són diferents, i també ho són els objectius. És possible que el feminisme blanc no pugui entendre el que perseguim. El que és clar és que des de l'afrofeminisme busquem assenyalar l'agència de les dones africanes.

Iris Gur Activista israeliana

“Aquesta guerra ens porta a llocs molt foscos.”

Mai Shanin Activista palestina

Iris Gur és una activista israeliana per la pau i a favor dels drets humans. Educadora de professió, ha liderat processos i canvis organitzatius i pedagògics posant l'accent en els punts forts i necessitats tant dels individus com de la societat. Va ensenyar durant vint-i-dos anys a secundària i també va exercir a primària, tant com a professora com a directora de centre. Es va retirar fa dos anys.

Havia crescut i viscut tota la vida en una ciutat conservadora, en el si d'una família sionista supervivent de l'Holocaust i sense plantejar-se, en cap moment, què passava amb les persones palestines que habitaven el territori o que havien hagut de fugir després de la creació de l'Estat d'Israel, el 1948. El seu activisme i les seves accions per la pau van començar, com ella mateixa explica, el 2017, quan la seva filla petita va negar-se a fer el servei militar, que a Israel és obligatori tant per a homes com per a dones. Va ser llavors quan va decidir formar part de Combatants for Peace (Combatents per la Pau), perquè va pensar que si volia fer un canvi, havia de fer-lo amb ells, amb un grup binacional format per persones palestines i israelianes. Ara, no només és activista d'aquesta organització, sinó que també treballa en altres àmbits relacionats amb la pau i l'entesa entre pobles.

Mai Shanin és terapeuta i activista per la pau originària d'Al Eizariya, a Cisjordània. Filla de combatents palestins, va haver d'enfrontar-se a la realitat de la guerra des de molt petita. Era només una adolescent, de fet, quan, durant la Segona Intifada (2000–2005) l'exèrcit israelià aixecava el mur de separació delimitant els límits de la Cisjordània ocupada, i la seva immediata reacció va ser optar per una resistència violenta. “**Vaig triar el camí de la violència**”, confessa Mai, relatant sobre aquests anys.

No obstant això, després dels seus estudis universitaris en psicologia i una trobada casual amb l'organització Combatants for Peace el 2013, va anar a poc a poc adquirint una altra perspectiva sobre el conflicte que vivia i va començar a veure el camí cap a una aproximació pacífica i no violenta. Va decidir canviar l'estratègia de violència per un altre mitjà igual de poderós: la paraula. Després d'haver-se especialitzat en comunicació no violenta, avui s'ocupa de la formació de joves palestins sobre aquesta temàtica, per a ajuntar més veus i energia en aquest moviment de base que apel·la a la pau, a la llibertat i a la dignitat de tots dos pobles.

Combatants for Peace (CfP), una iniciativa per a la pau i l'entesa entre pobles

Combatants for Peace, una iniciativa nascuda l'any 2006, és un moviment de base de persones israelianes exmembres de l'exèrcit d'Israel i excombatents palestins que treballen plegades amb un únic objectiu: posar fi a l'ocupació i l'opressió i assolir la pau. A través d'accions de resistència civil no violenta, l'educació i l'activisme, *Combatants for Peace* persegueix la destrucció dels sistemes d'opressió per a un futur més lliure. Una de les particularitats d'aquesta iniciativa és que va ser fundada per antics combatents d'ambdós bàndols, d'aquí el seu nom. L'organització —el personal israelià treballa des de Tel-Aviv i el palestí des de Beit Jala— ha estat nominada al Premi Nobel de la Pau en dues ocasions: el 2017 i el 2018. Durant gairebé dues dècades, el seu missatge ha estat el mateix: no hi haurà una solució al conflicte mentre hi hagi violència.

Entre les activitats i projectes que organitzen, hi ha la Cerimònia Conjunta de Commemoració de la Nakba o la Cerimònia Commemorativa Conjunta, organitzada per CfP i el Fòrum de Famílies del Cercle de Pares. Aquest és l'esdeveniment més gran de pau organitzat conjuntament entre persones israelianes i palestines.

El conflicte entre Israel i Palestina

El conflicte als territoris palestins es remunta a l'època després de la Primera Guerra Mundial i la [Declaració Balfour](#) del 1917, que estableix la creació d'una llar nacional per al poble jueu a la Palestina històrica, que en aquell moment formava part de l'imperi otomà. Però si hi ha una data definitiva com a punt de partida del conflicte, aquesta és la del 1948, un cop acabada la Segona Guerra Mundial. Després del genocidi perpetrat pel règim nazi contra els i les jueves, va haver-hi gran consens en el naixement de l'estat d'Israel a la Palestina històrica. Més de [700.000 palestins i palestines](#) van haver de marxar a països veïns com el Líban, Síria o Jordània. Les forces sionistes del moment van acabar amb poblacions palestines senceres, una neteja ètnica que va utilitzar els mètodes colonials i d'apartheid. És el que es coneix com la [Nakba](#), 'la catàstrofe'.

El 22 de novembre del 1967, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides va aprovar, per unanimitat, la [Resolució 242](#) per la qual s'insta l'Estat d'Israel a retirar-se de tots els territoris àrabs ocupats arran de la guerra dels Sis Dies del 1967. Aquesta llei fa referència a la "inadmissibilitat de l'adquisició de territori mitjançant la guerra". Ja a la [resolució 194 de les Nacions Unides](#) del 1948 es reconeixia el dret al retorn de la població palestina al territori ocupat pels colons israelians. Malgrat aquestes dues resolucions, però, l'Estat d'Israel no només no ha tornat mai els territoris que va prendre als palestins, sinó que al llarg dels anys ha anat ampliant la seva política expansionista mitjançant nous assentaments il·legals de colons. Dins la Resolució 242 es fa referència a l'establiment de dos estats, fet que podria comportar el final de les hostilitats, però de moment, aquesta opció no és sobre la taula.

Abans que esclatés la Guerra a Gaza i segons l'UNRWA, l'Agència de Nacions Unides per als Refugiats de Palestina a Orient Pròxim, hi havia al voltant de [sis milions de refugiats palestins](#) repartits pel món. També segones les dades de l'UNRWA, un terç d'aquests cinc milions de persones viuen en camps de refugiats de la mateixa organització.

Gaza, més de 30.000 persones mortes

El passat 7 d'octubre, un atac de Hamàs, que governa la Franja de Gaza, contra la població israeliana, va fer esclatar una guerra que dura fins al dia d'avui. La resposta de l'Estat d'Israel no es va fer esperar i des de llavors els atacs i l'assetjament a l'enclau palestí no s'ha aturat. Es calcula que aquesta guerra ja s'ha endut [més de 30.000 vides palestines](#). El resultat està sent l'aniquilació de la població gaziana, a través de les bombes, però també a través de la fam, ja que des de l'octubre, l'arribada de material humanitari i aliments ha estat molt limitada. Ja s'han començat a documentar els primers casos d'infants morts de fam. Davant aquesta situació, la comunitat internacional, liderada per uns Estats Units i una Unió Europea complaent amb Israel, no ha tirat endavant cap resolució ni cap iniciativa per posar fi a la massacre, ans al contrari: han continuat enviant armes a l'exèrcit israelià.

Entrevista

Iris, la narrativa a Israel sobre el poble palestí és molt concreta. Com va ser per a tu trencar amb aquesta narrativa, posicionar-se a favor de l'enteniment i la pau, en relació amb el teu voltant?

Jo no treballava a l'escola de la meva ciutat, que és molt conservadora. Vaig tenir sort perquè l'escola es troba en una ciutat molt més liberal. Ara estic escrivint sobre aquesta experiència. Vaig tenir molta sort amb l'entorn, però em va tocar anar a declarar al Ministeri d'Educació un parell de vegades perquè em volien fer fora. Penso que en tot aquest procés, la meva filla va patir molt més que jo, perquè jo era més gran, soc molt forta i tinc seguretat en mi mateixa. Sí que tinc una amiga de tota la vida que em va deixar de parlar quan vaig començar amb el meu activisme. Ara no hi tinc relació.

Mai, com a activista palestina que treballa al costat d'activistes israelians, com percep el seu treball el teu entorn, la comunitat palestina, especialment ara durant el conflicte?

La meva feina ha sempre estat rebuda de forma molt respectuosa per la meva comunitat. En el meu entorn i en la meva comunitat no distingim entre religió o diversitat d'identitat. Valorem positivament a tots els que són al nostre costat i lluitant per la nostra llibertat. Donem suport a la idea que aquesta terra és per a jueus, cristians i musulmans, per tothom, perquè la nostra és una lluita contra l'ocupació i l'opressió, i no contra els jueus en absolut. En el meu activisme aquest aspecte és clau i amb això sempre em vaig sentir molt respectada per la meva gent i els meus companys i companyes.

Una de les puntes de llança per a la pau és l'educació de les noves generacions. A *Combatants for Peace*, treballeu amb infants per tal de generar noves narratives d'enteniment i empatia?

Iris: Des de fa tres anys hi ha un projecte que porta el nom de *Freedom School* [Escola per la llibertat] però és per a joves de 18 a 26 anys. N'hi ha una a Israel i una a Palestina. A Israel, després d'aquesta formació, els joves continuen sent activistes o treballant en ONG per la pau o altres iniciatives. El treball a la banda palestina resulta més complicat, perquè la gent que s'hi interessa són titllats de traïdors o traïdores. Tenim un altre projecte per a educadors i educadores que consisteix a oferir formacions. Aquest només es duu a terme en territori israelià; en terra palestina no s'ha pogut desenvolupar. Ara, [amb la guerra a Gaza] tot s'ha complicat molt i fins i tot en territori israelià resulta impossible anar a les escoles per treballar amb el professorat o l'alumnat. Fins i tot quan jo treballava com a directora de l'escola, només pots organitzar projectes amb palestins que estan registrats com a israelians. A tot Israel només hi ha una escola bilingüe [àrab i hebreu] on els àrabs i els jueus estudien plegats. Però no són palestins: són àrabs israelians.

El 7 d'octubre va esclatar la guerra a Gaza. Quan s'escriuen aquestes línies hi ha més de 30.000 morts palestins i encara hi ha ostatges israelians que no han estat alliberats. No sembla que hi hagi, de moment, cap iniciativa per la pau.

Iris, com estàs vivint la situació com a ciutadana israeliana, però també com a activista per la pau?

Et contesto amb llàgrimes als ulls. Els dies posteriors al 7 d'octubre van ser extremadament complicats per a mi, com a ésser humà, com a ciutadana d'Israel i com a activista per la pau. Em va caure el món a sobre i vaig haver de fer un procés, tant amb mi mateixa com amb els meus companys i companyes de *Combatants for Peace*. Estic molt orgullosa del procés que vam fer. Jo coneixia gent a Gaza; la meva filla també, i ha perdut amics. D'altra banda, la meva família va patir l'Holocaust i aquesta guerra em porta a llocs molt foscos. I ho dic: l'Estat d'Israel està recreant l'Holocaust. Els israelians, en lloc d'haver après que hem de treballar pels drets humans i la pau, estem fent el mateix. Estem duent a terme un genocidi. Potser no sota els paràmetres del que és un genocidi, però és així. Tenim el poder, tenim les armes, tenim les habilitats i ho estem fent. Si fem això, no

mereixem tenir un Estat. És una opinió personal. Per acabar, penso que som joguines en mans dels Estats Units i d'Europa. Ni Israel ni Hamàs són armamentísticament independents. Si volen que [Israel] s'aturi, que deixin d'enviar armament.

I tu, Mai?

M'entristeix veure que, si mirem tot el procés històric, no hi ha hagut una iniciativa política molt forta per a la pau en aquesta terra que pogués combinar les peticions d'ambdues parts, que fos a favor de la llibertat de totes dues parts i contra l'opressió i l'ocupació, de qualsevol mena. Al mateix temps, hi ha organitzacions i iniciatives com *Combatants for Peace* i famílies valentes, que han estat fomentant un canvi, intentant construir un moviment de resistència no violenta, un sentit d'unió. Aquesta és la iniciativa per la pau més gran, una iniciativa que prové de la gent, de la societat civil. Després hi ha altres governs que ens han defensat, com Espanya, Sud-àfrica, així com altres països que intenten fer alguna cosa contra el que està ocorrent. Aquests posseeixen tant poder polític, som molt conscients d'això.

Hi hauria alguna possibilitat que la població israeliana es manifestés massivament per aturar la guerra i a favor de la pau?

Iris: Sento dir-te que no. La ciutadania israeliana, la majoria, no poden veure el patiment de la població palestina. Els activistes per la pau som una minoria, ni tan sols tenim un partit al Parlament. També les famílies dels ostatges volen que la guerra s'acabi. Fins i tot a ells els insulten. I pel que fa a manifestar-se... això no passarà, són massa anys d'una sola narrativa, d'una educació molt concreta, amb una sola versió plena de racisme, superioritat, ignorància i feixisme. Em sento culpable perquè jo, en algun moment, també reproduïa aquesta narrativa. Des del punt de vista polític, s'ha d'entendre que Benjamin Netanyahu [primer ministre d'Israel] no vol aturar la guerra, sinó tot el contrari. Tant els israelians com els palestins som presoners dels nostres líders.

Mai: Hem presenciat manifestacions contra el Govern israelià i contra la guerra. També hem vist l'amenaça que aquestes persones han estat rebent. Molts dels nostres activistes israelians han estat rebent tantes amenaces, i han estat vivint amb molta por a causa de la forma en què també es perceben, parlant de pau i llibertat per a tots dos pobles. I recentment aquestes veus s'estan fent cada vegada més fortes. Esperem que hi hagi protestes massives contra el govern i la guerra.

Quin és el camí? Si no hi ha pressió per part de la comunitat internacional, si Israel no vol aturar la guerra, si no hi ha cap iniciativa per la pau, quan i com pot acabar la guerra a Gaza? Què hem d'esperar?

Iris: Des del 7 d'octubre, sempre he dit el mateix: amb la història hem après que quan hi ha una crisi d'aquestes magnituds, sempre s'obre la finestra de l'oportunitat. Per al poble israelià, aquesta és la crisi més grossa des de l'Holocaust; molt més greu que la de l'octubre del 1973 [Yom Kippur]. La història ens ha demostrat que quan hi ha aquest tipus d'esdeveniments, s'obren altres oportunitats. Jo crec en un acord polític que aturi el conflicte i crec en la convivència dels dos estats: l'israelià i el palestí.

Mai: Si no hi ha cap iniciativa per a la pau, la guerra no acabarà, o millor, acabarà quan tots siguin assassinats i martiritzats. La població de Gaza no pot lluitar sola contra l'ocupació i l'opressió i els militars. Com a humans, aquest és el nostre moment d'aixecar-nos junts. Crec que la pressió internacional té un poder molt gran per a introduir canvis, però aquesta és també una responsabilitat nostra. Si no aconseguim aturar el conflicte a Gaza, això significarà que no aconseguirem detenir l'opressió de tota mena. Perquè si la guerra continua aquí, també pot a tot arreu com també ho hem estat veient al Sudan o en molts altres països, no és només a Palestina. El preu i les conseqüències no són només aquí en aquesta terra, la guerra a Gaza tindrà un efecte en la resta del món. Per a nosaltres, com a palestins mai deixarem de lluitar per la nostra llibertat, creiem en la justícia. La llibertat arribarà, per molt de temps que duri l'opressió i l'ocupació. Estem trobant maneres, i l'esperança és que trobem l'estratègia més pacífica i solidària, on estem junts, aquesta terra pertany a tothom, i demanem llibertat. Crec que ningú hauria d'oposar-se a això.

Mai, com aconsegueixes mantenir les teves esperances altes durant aquests temps foscos?

No sé si és esperança, crec que és més fe. Tinc una fe profunda en la justícia i en el valor de tots els éssers humans i que mereixem ser lliures i tenir la llibertat d'escollir la vida, de moure'ns, de viure en un territori on estem segurs, lliures, respectats, honrats. Els palestins no només estem oprimits per l'ocupació israeliana, sinó que també estem oprimits per la resta del món. Jo, com a activista palestina, no puc venir a Espanya i parlar d'aquestes atrocitats sense demanar el visat i anar una vegada i una altra a demostrar que hi seré per parlar de pau, mentre que altres persones d'altres països poden visitar el país i fer turisme sense aquestes barreres. També és una opressió sistemàtica que s'està imposant a la gent d'aquesta terra. S'ha de tenir una fe contínua que això hauria d'acabar i s'acabarà, perquè és inhumà, no pot durar. A la nostra família, el meu germà està casat amb una persona jueva, el meu estimat amic també. Així ha de ser.

Defensant els drets

humans des de Catalunya

Desirée Bela Lobedde

Activista antiracista i formadora

“La gent no entén que el racisme és una qüestió estructural.”

L'inici de l'activisme antiracista de Desirée Bela Lobedde (Barcelona, 1978) està íntimament relacionat amb el naixement de les seves dues filles. Va ser amb elles amb qui aquesta activista catalana es va adonar que no volia que les petites passessin pel mateix que ella havia passat. Es va deixar d'allisar els cabells i va obrir un blog i un canal de YouTube. En aquell moment, ella treballava a l'administració pública, però a poc a poc, va començar a adquirir notorietat a les xarxes socials. “Va ser tot per casualitat. El 2008 jo acabava de tenir la meva segona filla i una persona molt propera em va comentar sobre la possibilitat d'escriure un blog, que en aquells anys estava molt de moda. Vaig començar escrivint sobre les meves inquietuds personals i en relació amb les meves filles. L'agost del 2010 vaig decidir deixar d'allisar-me els cabells i fer la transició cap al meu cabell natural. Va ser llavors quan vaig obrir el canal de YouTube”, explica. Es va autoetiquetar com a ‘beauty blogger’ i compartia ressenyes de productes que ella feia servir per als seus cabells i els de les seves filles, explicava com posar-se un turbant, quins pentinats es podien fer amb cabells afros, etcètera. Aquest contingut anava acompanyat, de tant en tant, de

reflexions al voltant de què significa ser una dona negra, pel que fa a identitat o racisme, entre d'altres. Les visualitzacions dels vídeos van anar augmentant i Desirée Bela Lobedde va començar a reflexionar de manera més profunda al voltant de l'africanitat o l'afrodescendència. Tot plegat anava més lluny que un simple blog de bellesa i va ser en aquell moment quan es va treure l'etiqueta de ‘beauty blogger’ i per a autodenominar-se ‘activista estètica’.

De tot això ja fa més d'una dècada i en aquests anys, Desirée Bela Lobedde s'ha convertit en una de les cares més visibles de la lluita antiracista al nostre territori. A banda de xerrades, la publicació de llibres, l'activista ofereix formacions en antiracisme, tant a individus a títol personal com per a empreses i col·labora amb diversos mitjans de comunicació. Va deixar de treballar a l'administració pública el setembre del 2022 per a dedicar-se exclusivament a les formacions que ofereix.

No n'hi ha prou amb no ser racista; s'ha de ser activament antiracista

LEl discurs de Desirée Bela Lobedde gira al voltant de la necessitat de ser activament antiracista i sobre la importància de no quedar-se en la superfície dels discursos. Considera que la població blanca no li dona importància al racisme perquè aquest no té un impacte en el seu dia a dia. Articula un discurs antiracista que va molt més enllà de l'anècdota o de les experiències personals i aborda temes com la necessitat de denúncia i de reparació, entre d'altres.

Pel seu activisme i el seu discurs antiracista i de crítica, Desirée Bela Lobedde ha estat assetjada, insultada i amenaçada per les xarxes socials. Fa uns anys va haver de tancar-se els comptes pels comentaris racistes i les amenaces. Ho va denunciar, però la fiscalia va considerar que, com els autors havien esborrat els comentaris, el cas no tenia rellevància. També es va considerar que com els autors no tenien rellevància pública, no calia investigar. Però els comentaris estaven en el seu canal de YouTube i milers de persones els van llegir. “Al periodista Moha Gerehou fins i tot el van arribar a subhastar i en aquest cas sí que hi va haver sentències condemnatòries. I aquí està precisament el tema: s'ha de crear jurisprudència perquè la gent entengui que fer aquests comentaris no surt gratis; acabar a la impunitat. No és llibertat d'expressió, és discurs d'odi”, explica. El 2019 va tancar Twitter (ara, X) de manera definitiva.

El racisme al nostre territori

Tot i que la població blanca tendeix a no considerar-se racista, el cas és que tant la discriminació a diferents nivells, així com les agressions a col·lectius minoritzats continuen. Segons SOS Racisme, "el racisme continua sent la primera causa de delictes d'odi, tant a Catalunya com a l'estat. Tot i que en els últims anys el nombre de delictes racistes denunciats s'ha incrementat, encara avui entre el 80% i el 90% romanen invisibles". Des de l'organització, també s'assenyala a l'àmbit institucional per la seva manca tant de capacitat com de voluntat per a identificar "les causes estructurals i les motivacions racistes que estan a la base de moltes d'aquestes pràctiques delictives. De la mateixa manera, les institucions continuen sent responsables de l'incompliment dels drets de les 'víctimes' de racisme –que sovint acaben revictimitzant– i de la manca de mecanismes eficaços de reparació del dany (...) El discurs racista i les pràctiques i polítiques institucionals van de bracet, es retroalimenten, sent el primer al mateix temps causa i conseqüència de les segones".

El racisme a l'hora de trobar un pis o accedir a una feina, altres discriminacions, així com l'augment dels delictes i els discursos d'odi vers la població racialitzada continuen formant part del dia a dia al nostre territori. Segons el Ministeri de l'Interior, els incidents relacionats amb els delictes d'odi van augmentar, el 2023, en un 33,1% respecte al 2022. La majoria d'aquests delictes estan relacionats amb el racisme i la xenofòbia. Menciono a part mereixen les identificacions policials per perfil racial, una pràctica estesa al nostre territori. "El perfil racial és un criteri normalitzat en la pràctica policial del control identitari, en què es demana la documentació a persones en base a la seva raça o ètnia i no pel fet d'haver comès alguna falta administrativa, alguna acció delictiva i/o tenir-ne sospites raonables", s'explica a l'informe 'Vigilància 0.2: Una anàlisi de dades sobre les identificacions per perfil ètnic-racial', elaborat per SOS Racisme el 2021. Les conclusions de l'estudi són clares: les persones estrangeres, tenen tres vegades més probabilitats de ser identificats per la Policia: "per cada persona espanyola identificada se n'identifiquen 3,48 d'estrangeres". Aquesta pràctica criminalitza les persones racialitzades i les exposa a situacions de risc, a banda de ser profundament injusta i il·legal.

Entrevista

A banda de l'activisme estètic, tens diferents llibres publicats al voltant de l'antiracisme i la necessitat de ser activament antiracista. No ser racista no serveix de res, s'ha de ser activament antiracista, dius sempre. En quin moment estem, a Catalunya? Som activament antiracistes?

VL a majoria de gent, no. La majoria de gent es queda amb el discurs del 'jo no soc racista' i al voltant d'això hi ha una creença molt simplista, molt limitada i limitant. En aquest país es relaciona el no ser racista amb les qüestions morals i la narrativa: 'jo no soc racista perquè soc bona persona'. Sota aquest prisma, molta gent creu que la inacció i la neutralitat són desitjables; però quan parlem de qüestions relacionades amb la justícia social, la inacció perpetua la desigualtat existent. Per tant, no n'hi ha prou amb no considerar-se racista. Això, a més, fa palès que la gent no entén que el racisme és una qüestió estructural; i no individual. Tu no ets racista, però al teu entorn passen coses racistes, què faràs? Si et quedes amb la idea que tu no ets racista, llavors no faràs res i permetràs que el que està passant continuï passant. Quan tu ets activament antiracista, si tu consideres que no tens conductes racistes primer et revises a tu de manera humil; perquè ningú és un ésser de llum. I un cop has fet autocrítica, pots criticar la conducta dels altres i de tot el que succeeix al teu voltant i passar a l'acció.

Et preocupa l'ascens de l'extrema dreta i els seus discursos?

Els meus drets com a dona negra mai han estat garantits, per tant, per a mi, no hi ha massa diferència. Evidentment, si el discurs de l'extrema dreta s'estén molt, arribarem a punts insostenibles. Però governi la dreta o governi el centredreta, el centre esquerra o fins i tot l'esquerra, les qüestions racistes no apareixen mai en els programes electorals. És a dir, a mi no em suposa massa diferència. Què està passant actualment? Doncs que hi ha grups de persones blanques, dones, col·lectius LGBTQ que consideraven els seus drets adquirits i que pensaven que no hi hauria un retrocés i ara estan veient que sí. Com hem arribat aquest punt? Perquè tots aquests partits de dreta i d'extrema dreta han extremat els discursos xenòfobs i racistes; però com fins ara aquests discursos no ens tocaven, no els havíem frenat. Ara, van una mica més enllà i apunten cap als drets de les dones i del col·lectiu LGBTQ o drets culturals i educatius. A mi, com a dona negra, no em sorprèn absolutament res.

En un dels teus vídeos de YouTube, però també en diferents xerrades que ha dut a terme, comentes que denúncies que al racisme no se li presta massa atenció, per no dir gens.

El problema és que la gent no entén que el racisme és una qüestió estructural, que va més enllà dels discursos o dels delictes d'odi; que va més enllà del que diuen els partits de dretes i extrema dreta. La població pensa que no cal educar-se en antiracisme i que en sap molt de tot. Jo fins i tot m'he trobat amb gent blanca que ha vingut a dir-me que estava equivocada, i d'una manera molt violenta. Ho han fet des d'un supremacisme blanc que legitima. El primer que cal fer és prendre consciència que estem davant una qüestió educativa. Això les dones ho veiem més clar gràcies al feminisme, que ens ha ensenyat que vivim en una societat patriarcal i ens ha assenyalat les conductes misògines, incloses les nostres. L'antiracisme fa exactament el mateix, però se centra en un altre eix d'opressió. La gent que es forma en antiracisme fa aquest procés.

Tu fas cursos d'antiracisme per a individus i per a empreses. Què t'hi trobes?

Sí. També faig xerrades i em consta que hi ha gent que queda remoguda quan s'adona del que dic. La població necessiteu algú amb experiència i coneixement que us guiï i us assenyalï [les conductes racistes] perquè [el racisme] forma part de la vostra experiència i està tan normalitzat, que resulta difícil veure'l. Tothom necessita formació antiracista, encara que es pensi que no. Quan et poses les ulleres de l'antiracisme, ho veus tot més clar.

Un dels errors que cometem els periodistes és el d'entrevistar les persones no blanques des del paternalisme, preguntant sempre per les experiències personals i negant-vos la identitat, o limitant-la.

Fa uns mesos, a la membresia de les formacions que ofereixo, vam llegir *Hermanito*, d'Ibrahima Balde i Amets Arzallus. Em vaig estar documentant i llegint les entrevistes i em vaig quedar glaçada. En algunes ocasions l'Ibrahima Balde era presentat com a 'immigrant', però l'Amets Arzallus era presentat a partir de la seva professió. Això és reduir l'altre. No hi ha ningú que ho revisi, això?

Per a dur a terme una reforma estructural de tot això que estem comentant... Què cal? Més referents, més representació, més visibilitat?

Referents n'hi ha. El problema és que la representació pot ser una arma de doble tall. Jo soc de les que pensen que els partits autodenominats progressistes no estan fent prou perquè no hi ha polítiques activament antiracistes. No es tracta en denominar persones racialitzades al capdavant de projectes o departaments. Què fem, us posem una medalla?

T'has sentit mai quota?

Sí, en tota mena d'actes. També institucionals. De vegades se m'ha preguntat per experiències personals i se m'ha negat l'agència política i professional que tinc. Ni jo ni cap persona racialitzada hauria de veure's en aquesta situació. És com asseure una dona davant d'una audiència completament masculina i demanar-li que expliqui una agressió masculista. Reflexionem perquè caiem una vegada i una altra en la pornografia del patiment dels cossos negres. Per a sensibilitzar-te, no cal que les persones que anem a les xerrades expliquem com ho hem passat de malament. Per a això hi ha pel·lícules, documentals o llibres. Si ho continuem fent, mai podrem elevar el nivell de la conversa.

MUNICIPIS, ENTITATS I INSTITUCIONS PARTICIPANTS XIV EDICIÓ

Ciutats Defensores dels Drets Humans és un projecte municipalista que compta amb la participació d'ajuntaments, entitats i institucions que, des dels seus respectius àmbits d'actuació, treballen en la defensa dels drets humans.

Organitzen

Fons Català de Cooperació al Desenvolupament: <https://www.fonscatala.org>

Comissió Catalana d'Acció pel Refugi: <http://www.ccar.cat>

Col·laboren

Barberà del Vallès: www.bdv.cat

Begues: www.begues.cat

Caldes de Montbui: www.caldesdemontbui.cat

Castelldefels: www.castelldefels.org

Cornellà de Llobregat: www.cornella.cat

El Prat de Llobregat: www.elprat.cat

Esplugues de Llobregat: www.esplugues.cat

Gavà: www.gavaciutat.cat

Girona: www.girona.cat

Granollers: www.granollers.cat/can-jonch

Mataró: www.mataro.cat

Molins de Rei: www.molinsderei.cat

Mollet del Vallès: www.molletvalles.cat

Reus: www.reus.cat

Rubí: www.rubi.cat

Sabadell: www.sabadell.cat

Sant Boi de Llobregat: www.santboi.cat

www.barrejant.cat

Santa Coloma de Gramenet: www.gramenet.cat

Sant Cugat del Vallès: www.santcugat.cat

Sant Feliu de Llobregat: www.santfeliu.cat

Sant Joan Despí: www.sjdespi.net

Sant Just Desvern: www.santjust.cat

Sant Pere de Ribes www.santperederibes.cat

Santa Perpètua de Mogoda: www.staperpetua.cat

Sant Vicenç dels Horts: www.svh.cat

Tarragona: www.tarragona.cat

Terrassa: www.terrassa.cat

Viladecans: www.viladecans.cat

Vilafranca del Penedès: www.vilafranca.cat

Vilanova i la Geltrú: www.vilanova.cat

Participen

Diputació de Barcelona: <https://www.diba.cat>

Institut Català Internacional per la Pau: <https://www.icip.cat>

Àrea Metropolitana de Barcelona: <https://www.amb.cat>

Casa Amèrica Catalunya: <https://americat.barcelona/es/home>

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament: <http://cooperaciocatalana.gencat.cat>

Fòrum de Síndics i Síndiques Defensors i Defensores locals de Catalunya:

<http://www.sindicatureslocals.cat>

Ciutats Defensores dels Drets Humans

Edició:

Ciutats Defensores dels Drets Humans

Coordinació de l'edició:

Fons Català de Cooperació al Desenvolupament
amb la participació de
la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi

Redacció:

Queralt Castillo Cerezuela

Disseny i maquetació:

Sara Lupiáñez Fontanet

Abril de 2024

Organitzen:

Participen:

Col·laboren:

